

SPELEN MET STRUIKELBLOKKEN

Kinderen spelen minder dan vroeger buiten in hun woonomgeving. Maar hoe komt dat? In vijf stedelijke buurten ging **Kind & Samenleving** in gesprek met kinderen: wat zijn voor hen de drempels die buitenspelen minder vanzelfsprekend maken, en wat haalt hen in hun buurt juist wel naar buiten?

[Lees hier het onderzoek!](#)

BUITENSPELEN DOE JE NIET ALLEEN

Zien spelen doet spelen. Buitenspelen in de buurt, dat betekent samen met andere kinderen zelf je spel organiseren. Dat maakt het leuk maar ook uitdagend.

DE BUURT MAAKT HET VERSCHIL

De buurt waarin je toevallig woont, bepaalt heel sterk welke speelkansen en welke drempels je ervaart. Buurten verschillen daarin fundamenteel van elkaar.

DE BUURT IS MEER DAN EEN SPEELTERREIN

Een buurt waar spelen als vanzelf gaat, vereist een combinatie van een gedeelde ankerplek, een weefsel van plekjes dichtbij, en goede verbindingen in de buurt.

DE BUURT IS EEN SOCIALE SPEELRUIMTE

Terwijl sociale cohesie zorgt voor basisvertrouwen, zijn bezorgdheden over sociale veiligheid soms afknappers. Ook claimedrag van andere kinderen is een drempel.

OOK VIA DE OUDERS DOET DE BUURT ERTOE

Ouders hebben vaak dezelfde bezorgdheden als hun kinderen. Hoe ouders de grenzen en regels afbakenen is niet in elke buurt hetzelfde.

MAAK TIJD EN RUIMTE VOOR SPELEN

Spelen concurreert ook met andere, soms georganiseerde (vrije)tijdsbestedingen. Hoeveel speelruimte hebben kinderen om hun eigen speeltijd zelf vorm te geven?

kind &
samenleving

Vlaanderen
verbeelding werkt

BUITENSPELEN DOE JE NIET ALLEEN

Zien spelen doet spelen. Buitenspelen in de buurt, dat betekent samen met andere kinderen zelf je spel organiseren. Dat maakt het leuk maar ook uitdagend.

Buitenspelen doen kinderen het liefst met andere kinderen. In hun eentje blijven kinderen liever binnen of in de tuin. Zien spelen doet spelen, en samen kan je ook makkelijker omgaan met de mogelijke uitdagingen die spelen in de publieke ruimte met zich meebrengt.

Het vinden van buitenspeelmaatjes is vaak een probleem. Jijzelf moet als kind kunnen, willen, mogen, en durven buiten gaan om te spelen, maar dat geldt ook voor de andere kinderen waarmee je wil spelen. Dat heeft lang niet alleen met individuele voorkeuren te maken: ouders, andere vrijetijdsactiviteiten én de speelkansen van de woonomgeving zelf spelen daar een rol in. Als weinig andere kinderen buiten spelen op straat, dan wordt die straat steeds minder aantrekkelijk.

Dat roept de volgende aandachtspunten op:

- Kinderen hebben **niet altijd voldoende tijd en ruimte om hun vrije tijd zelf**, samen met kinderen **vorm te geven**.
- Als ouders, als werking voor kinderen, als gemeente of stad en als samenleving moeten we zorgen voor die **nodige vrijheid en tijd voor kinderen**.
- We moeten kinderen **meer aanmoedigen in het contact tussen kinderen in de buurt**. Bij sommige kinderen is de ontmoeting niet zomaar vanzelfsprekend en kinderen hebben een extra zetje nodig. Ouders, jeugd- en buurtwerk, scholen kunnen daar de sidekick van kinderen zijn.

DE BUURT MAAKT HET VERSCHIL

De buurt waarin je toevallig woont, bepaalt heel sterk welke speelkansen en welke drempels je ervaart. Buurten verschillen daarin fundamenteel van elkaar.

Tussen de buurten in dit onderzoek loopt de mate waarin kinderen vanzelfsprekend kunnen buitenspelen, bijzonder sterk uiteen. Spelen is een kinderrecht, maar hoe vanzelfsprekend buitenspelen is, hangt voor een kind heel sterk af van waar het toevallig woont.

Hoeveel en hoe makkelijk kinderen kunnen buitenspelen, heeft heel wezenlijk te maken met de buurt als speelcontext. De ruimtelijke en sociale kwaliteiten van de buurt maken daarbij het verschil, en de combinatie daarvan is voor elke buurt weer anders.

Een beleid kan zich daar weloverwogen op richten:

- Buitenspelen vraagt om een **doordacht buitenspeelbeleid**, dat de speelkansen in een buurt, en dus de ruimtelijke en sociale kwaliteiten van die buurt, niet van het toeval laat afhangen.
- Een buitenspeelbeleid dient zich prioritair te **focussen op de buurten waar buitenspelen helemaal niet vanzelfsprekend is**. Lokale overheden hebben hier een cruciale rol in te spelen.

DE BUURT IS MEER DAN EEN SPEELTERREIN

Een buurt waar spelen als vanzelf gaat, vereist een combinatie van een gedeelde ankerplek, een weefsel van plekjes dichtbij, en goede verbindingen in de buurt.

De buurt als ruimtelijke context om te spelen doet er heel sterk toe.

- **Centrale, voldoende grote ankerplekken zijn nodig in een buurt.** Ze staan of vallen met de speelkansen die ze bieden voor verschillende soorten groepen. Ontbreekt een dergelijke plek, schiet ze qua schaal, inrichting of beheer duidelijk tekort of maken kinderen (en ouders) zich zorgen over de sociale veiligheid van de plek, dan is dit nefast voor de speelkansen in heel de buurt.
- Kinderen spelen buiten in hun buurt, maar niet alle kinderen spelen **in heel hun buurt**. Ook **betekenisvolle plekjes dicht bij het huis**, en dus verspreid over de buurt, maken het verschil voor kinderen die niet ver weg mogen of durven gaan. Zonder dat weefsel wordt het voor kinderen lastig om de eerste stappen naar meer zelfstandig spelen in de buurt te zetten.
- Zonder **goede verbindingen tussen deze plekken** geraken kinderen niet op de plekken waar ze elkaar willen ontmoeten en willen spelen. Vooral het gemotoriseerde verkeer en barrières zoals grote wegen zijn dan spelbrekers voor kinderen.

Een bespeelbare buurt vraagt om een samenhangend weefsel en een passende inrichting. Een doordacht beleid over het weefsel aan (speel)plekken is dus aan de orde.

- Een door kinderen **gedeelde ankerplek** kan een formele speelzone zijn, liefst nog omgeven door aanliggende zones die kinderen ook speelkansen bieden, zoals een bosje, sportveldje, verkeersvrij pleintje. Een ankerplek werkt goed als ze voldoende groot is, centraal gelegen, met speelkansen voor diverse groepen kinderen, en goed beheerd.
- **Zachte, autovrije of autoluwe verbindingen** maken de verschillende plekken in de buurt voor meer kinderen bereikbaar. **Veilige, duidelijke oversteken** zijn een belangrijk aandachtspunt.
- Meer ruimte creëren kan door **mobilitatingrepen** (knippen van straten, bredere stoepen bij kruispunten), speelstraten, tijdelijk en gedeeld ruimtegebruik...
- De inrichting van een plek bepaalt sterk wie er zal komen. **Aandacht voor groepen die in de buurt weinig speelkansen hebben**, is daarbij prioritair.

DE BUURT IS EEN SOCIALE SPEELRUIMTE

Terwijl sociale cohesie zorgt voor basisvertrouwen, zijn bezorgdheden over sociale veiligheid soms afknappers. Ook claimedrag van andere kinderen is een drempel.

Buiten spelen in de buurt betekent ook in interactie gaan met al wie zich ook in die buurt bevindt: andere kinderen, jongeren, volwassenen van allerlei allooi. De bezorgdheden, wrijvingen of conflicten die daarmee gepaard kunnen gaan, kunnen ervoor zorgen dat kinderen minder goesting hebben om buiten te spelen.

- **De mate van sociale cohesie** in een buurt speelt mee in het basisvertrouwen dat kinderen hebben om zich in de publieke ruimte van hun buurt te begeven en er te spelen. Zonder die samenhang missen kinderen het nodige houvast om verder weg te gaan van huis.
- In alle wijken spreken kinderen over **bezorgdheden over sociale veiligheid** en het contact met 'rare' of 'enge' mensen. Soms blijft die angst enkel verbonden met specifieke plekken of mensen; maar indien de buurt in het algemeen als onveilig wordt aanvoeld, is dit echt nefast voor het buitenspelen.
- Sommige plekken zijn ook moeilijker te gebruiken door **het claimedrag van andere (vaak oudere) kinderen**, die plekken inpalmen en andere kinderen bewust of onbewust uitsluiten. Dit is logischerwijze met name een probleem in drukbevolkte en dichtbebouwde wijken.

De publieke ruimte is pas echt publiek als ook alle kinderen er zich thuis kunnen voelen.

De publieke ruimte zo publiek mogelijk maken is een opdracht die het thema buitenspelen ver overstijgt en onder meer preventie, beheer, handhaving, buurtwerkingen en jeugd- en jeugdwelzijnswerk kan aanspreken. Het gaat hier over je welkom en thuis voelen in je buurt en over het creëren van een positief speelklimaat.

- In buurten waar weinig buitengespeeld wordt, is een echte **ondersteuning van het buitenspelen zelf aan de orde**. Buurtwerk en jeugdwerk kunnen kinderen hun buurt leren kennen, de sociale cohesie in de wijk bevorderen, of een beurtrol regelen op zeer drukke, fel geclaimde plekken.
- Extra aandacht dient te gaan naar **meisjes**, die doorgaans meer drempels ondervinden dan jongens om buiten te spelen. Vooral iets oudere meisjes ervaren beperkingen in hun recht op spelen.
- Een **gebrek aan onderhoud** van speelruimte maakt plekken zeer onaantrekkelijk voor kinderen: ze zijn minder bespeelbaar en lijken te suggereren dat de plek of de wijk blijkbaar weinig aandacht krijgt van het beleid. Een volgehouden onderhoud en beheer van speel- en sportruimte verdient extra aandacht en middelen.

OOK VIA DE OUDERS DOET DE BUURT ERTOE

Ouders hebben vaak dezelfde bezorgdheden als hun kinderen. Hoe ouders de grenzen en regels afbakenen is niet in elke buurt hetzelfde.

Buitenspelen al dan niet aanmoedigen en toelaten heeft voor ouders niet alleen te maken met de buurt waarin dat spelen gebeurt: er is ook de meer persoonlijke relatie tussen ouder en kind, de opvoedingsstijl, ouderlijke inschattingen over wat kan het kind aankan...

Toch komt de buurt waarin kinderen wonen en spelen ook via de ouders op het voorplan. Hun bezorgdheden gaan uit naar hoe veilig de buurt is om hun kinderen er te laten spelen. Dan gaat het zowel over verkeersveiligheid als over sociale veiligheid. De toelating, regels en afspraken die hierbij horen, bepalen mee welke drempels kinderen al dan niet ervaren om in hun buurt te spelen.

Ook hier zien we zeer sterke verschillen van wijk tot wijk. En vaak lopen de bezorgdheden van ouders en van kinderen over verkeersveiligheid, sociale veiligheid en sociale cohesie heel sterk parallel.

Ouders en kinderen mogen niet alleen staan in het omgaan met spelen in de buurt.

- Buitenspelen in de buurt geeft kinderen kansen op plezier, ontmoeting, vrijheid, zelforganisatie, beweging... - maar dat alles komt ook met zorgen over wat er mogelijk fout kan gaan tijdens het spelen of het zich in de wijk verplaatsen. **Ouders verdienen ondersteuning bij de afwegingen** die zij daarover moeten maken.
- **Niet alle ouders zien het belang van buitenspelen in de buurt.** Sensibilisering kan gaan over de waarde van buitenspelen zelf en de meerwaarde van de buurt daarbij, of over het stimuleren van de dialoog tussen ouders en kinderen over het waarom van bezorgdheden en over het plezier van buitenspelen.
- Een buurt kan vertrouwder en meer ondersteunend worden door bijvoorbeeld **speelstraten en andere evenementen** die kinderen uitdrukkelijk een plaats geven én daarbij ook de volwassenen samenbrengen. En waarom ouders niet stimuleren om samen met hun kinderen de routes naar speelplekken te verkennen, zodat kinderen die uiteindelijk zelfstandig kunnen nemen?

MAAK TIJD EN RUIMTE VOOR SPELEN

Spelen concurreert ook met andere, soms georganiseerde (vrije)tijdsbestedingen. Hoeveel speelruimte hebben kinderen om hun eigen speeltijd zelf vorm te geven?

Buiten gaan spelen vraagt soms wat moeite van kinderen. Er zijn heel wat alternatieven voorhanden. Voor sommige vrijetijdsbestedingen hoef je het huis of de zetel niet uit. Spelen in de eigen tuin is handig, zo vlakbij. En je hobby's zorgen meteen voor een hele groep andere kinderen en een activiteit die je niet zelf hoeft te bedenken. Niet alle kinderen houden echt van buiten spelen in de buurt.

- In hoeverre andere **(vrije)tijdsbestedingen concurreren met buiten gaan spelen, hangt sterk af van kind tot kind**. Bovendien hebben kinderen ook schoolwerk te doen en varieert ook de tijd die daaraan wordt besteed heel erg tussen kinderen.
- **Niet altijd is er evenveel tijd om te spelen**: het weer en hoe laat het donker wordt, maken voor bijna alle kinderen een belangrijk verschil, en op een gewone schooldag is er nog weinig tijd om te spelen. Kinderen associëren buitenspelen vooral met de zomer en met het weekend.
- **Buitenspelen hoeft niet altijd te concurreren met andere vrijetijdsbestedingen**. In een buurt met veel tuinen kunnen kinderen toch nog veel in de publieke ruimte spelen, en wie in een club voetbalt, doet dat misschien ook veel op straat.

De eigenheid van buitenspelen in de buurt verdient onze aandacht.

Tussen een hele resem andere (vrije)tijdsbestedingen heeft buitenspelen het niet altijd makkelijk om zich staande te houden. Buiten gaan spelen in de buurt is zowel leuk als uitdagend omdat je het als kind, gewoonlijk samen met andere kinderen, zélf moet zien te organiseren en omdat je moet omgaan met al wat er tijdens het spelen niet zomaar vanzelf gaat. Dat is tegelijk een heel stuk vrijheid en een heel stuk verantwoordelijkheid. Dat geeft het buitenspelen in de publieke ruimte een heel eigen plek in de leefwereld van kinderen.

Kunnen buitenspelen vereist dat kinderen voldoende figuurlijke speelruimte krijgen én dat er in de dagelijkse leefwereld ook voldoende 'speeltijd' voorhanden is die niet al vooraf is ingevuld of gestructureerd. Die broodnodige speelruimte kunnen kinderen niet in hun eentje opeisen. Ze hebben er, net als echte buitenspeelhelden, sidekicks voor nodig die de struikelblokken om zorgeloos buiten te kunnen spelen, helpen uit de weg ruimen. Kinderen hebben er recht op.